

Fortsatt snyltande på folkbiblioteken?

Jonas Aghed undrar om den nya skolbibliotekslagen trots allt bara blir en förbättring på pappret

Säkert var det många av oss, som gillar tanken på att den växande delen av Sveriges befolkning ska få bilda sig så mycket som möjligt om världen på vägen upp genom skolsystemet, som glädde sig när Skolinspektionen kom med sin tolkning av skollagens formulering om skolbiblioteken. Men det var nog en del av oss också som drog en missbelåten suck. Undertecknad tillhör de senare.

Man ska inte vara otacksam, förvisso innebär myndighetens tolkning av skollagen en skärpning av kraven på vad en skola ska kunna ge sina elever och det är väl meningen att man ska ha tålamod och vänta in effekterna av

samverkan mellan lag och myndighet. Å andra sidan kan det vara vettigt att upprätthålla pressen på de som har makt i den här frågan, och visa att man inte nöjer sig med förbättringar på papperet. Det ska hända någonting också.

Frågan är alltså hur stor förbättring Skolinspektionens lagtolkning egentligen innebär. Det blir inte bättre om den myndighet som ska stå för tillämpningen av en menlös lag gör en menlös tolkning av den. Om Skolinspektionen verkligen hade tyckt att det var viktigt att alla svenska skolelever skulle få ”tillgång” till ett eget bibliotek, hade den väl satt punkt efter ”i den egna skolenhetens lokaler”? Varför släppa till en lucka för

eventuella fuskare? Fortsättningen ”eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket” är alldeles för tillåtande. Den äter friskolerörelsen med sked.

Det finns inget i Skolinspektionens lagtolkning som hindrar de entreprenörer i skolbranschen som har god möjlighet att göra det och inte skäms för det, från att fortsätta snylta på folkbiblioteken. Snarare tvärtom. Skolinspektionen verkar ha gjort till sin tanke vad friskolerörelsens Widar Andersson sa i ett inlägg på Newsmill 2010: “Varför tvinga en skola att bygga ett dyrt bibliotek när det kanske vore mycket smartare att sluta ett avtal med en närliggande

biblioteksägare?” (www.newsmill.se/node/26651). Förutsatt att friskoleföretagen kan visa upp snygga överenskommelser med “närliggande” folkbibliotek – och vilka folkbibliotek skulle våga säga nej? – har de nu Skolinspektionen i ryggen: de kan hyckla ett erkännande av bibliotekens betydelse, låta sina elever göra erforderligt antal biblioteksutflykter med lagom intervall – var nu Skolinspektionen sätter normen och hur den sedan ska kontrollera att den följs – och samtidigt behålla sina vinstmarginaler.

Inte heller hindrar Skolinspektionens lagtolkning de (mestadels kommunala) skolor som faktiskt håller sig med egna bibliotek från att göra sig av med dem, om de får ekonomiska problem. Det är ingen långsökt tanke, sådant händer i verkligheten. När jag var DIK:s skyddsombud för Stockholms gymnasiebibliotekarier var jag själv med om en sådan variant. Skärholmens gymnasium skulle delas upp i fyra enheter 2004 och tre av de fyra ledarna för de blivande nya enheterna ville då, med hänvisning till låga intagningsciffror och försämrad ekonomi, avveckla skolans bibliotek och menade att det behov deras skolor i fortsättningen skulle ha av ett bibliotek kunde täckas genom ett samarbete med folkbiblioteket ett par hundra meter bort. Hårda förhandlingar mellan de berörda facken och skolledarna resulterade i en kompromiss: ett flyttat och krympt bibliotek med en bibliotekarie bara på halvtid.

Ett argument för att behålla det egna biblioteket som hade viss kraft i förhandlingarna med skolledarna och som Skolinspektionen borde utgått från när den tolkade den nya skollagen, är

att det är milsvid skillnad för skolelever på att närsomhelst, då och då under dagen, även under korta raster, kunna droppa in på biblioteket i det egna huset, för en stunds studier eller avkopplande läsning, under överinseende av en bibliotekarie som är van vid skolelever, och på att behöva ta på sig ytterkläder och traska iväg till ett bibliotek där man är en gäst och mer eller mindre är bjuden med armbågen. Det finns bibliotek som är kombinerade skol- och folkbibliotek runtom i Sverige, men då är de från början byggda som sådana, eller anpassade till det med medel och personal som täcker båda syftena.

Risken är, med andra ord, att den lägstanivå som Skolinspektionen sätter i sin tillämpning och i kontrollen av den, allt eftersom tiden går och konkurrensen om skolpengarna ökar, för fler och fler skolor blir normalnivån. Och i så fall har svenska skolelevers “tillgång” till skolbibliotek sjunkit, tvärt emot den av Skolinspektionen föregivna intentionen att höja den.

Det hjälper föga om alla de (fri)skolor som fram tills nu har valt bort läroböcker och kunskapsinhämtning via böcker överhuvudtaget och istället har låtit eleverna arbeta “webbaserat”, och som inte hittar något bibliotek “i närheten” att snylta på, blir tvungna att åstadkomma något som kan passera som bibliotek. Till deras räddning verkar för övrigt Bibliotekstjänst påpassligt ha föresatt sig att komma – till en viss kostnad, förstås. Än så länge har man tre “startpaket” färdiga för grundskolan. Det är intressant att läsa om det (corp.btj.se/?id=8192). 30.000 kronor kostar 182 titlar för årskurserna 6 till 9, 40.000 kronor 245 titlar för förskola till årskurs 5 och

50.000 kronor för 337 titlar för förskola till årskurs 9. Hur har BTJ bestämt antalet titlar? Ska 337 titlar räcka för en skola med elever från förskola till årskurs nio oavsett om skolan har 500 elever eller 1000? Hur bestäms titlarna – tas ingen hänsyn till olika skolors olika behov?

Det är tråkigt att spela rollen av olyckskorp. Jag skulle gärna se att skollagen och Skolinspektionens tillämpning av den ledde till något bättre, kanske rentav till något bra. I Biblioteksbladet 9/2011 redovisas några positiva tendenser som visat sig sedan Skolinspektionen presenterade sin lagtolkning, men också en del farhågor och kritik. Nationella skolbiblioteksgruppen beklagar det vaga talet om “tillgång” och tillsammans med DIK saknar man bemanningsaspekten. DIK tycker också att det är fel att skollagen låter biblioteken sortera under rubriken “Lokaler och kringresurser”. (I sin definition av skolbibliotek betonar DIK å andra sidan bara, tråkigt nog, att skolbiblioteket ska stärka “elevernas digitala och språkliga kompetens”. Börjar begreppet “bildning” bli obsolet?) Tyvärr är erfarenheten på senare år att det är fåfängt att tro att lagar och myndigheter ska kunna motverka de negativa effekterna av privatiseringen av offentlig verksamhet. Vi får se hur det går. Det skulle vara roligt att bli överraskad!

Jonas Aghed är bibliotekarie på Brännkyrka gymnasium, Hägersten

JAG VILL GENOM
DETTA VYKORT KRÄVA
ATT BIBLIOTEKEN
FORTSÄTTER ATT VARA
TILLGÄNGLIGA FÖR
ALLA. INTE BARA PÅ
SKOLOR UTAN OCKSÅ
I HÄKTEN OCH PÅ
MINDRE ORTER. OCH
ATT VERKSAMHETEN
PÅ VÅRA BIBLIOTEK
INTE LÄGGS UT
PÅ ENTREPRENAD.

FRÅN:

TILL:
KULTURMINISTER
LENA ADELSON
LILJEROTH
KULTURDEPARTEMENTET
DROTTNINGGATAN 16
103 33 STOCKHOLM

Vykort från i höstas - fortfarande aktuellt